

МОВНА ОСОБИСТІТЬ У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Рецензія на монографію: *Романченко А. П. Елітарна мовна особистість у просторі наукового дискурсу: комунікативні аспекти. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2019. 541 с.*

DOI 10.31558/1815-3070.2020.39.13

УДК 811.161.2'23'38:316.77

Актуальність теми дослідження, мотивована необхідністю з'ясувати статус елітарної мовної особистості в сучасному загальнонаціональному просторі з простеженням її репрезентативних реалізацій, логічно закріплена в меті монографії, що передбачає «з'ясування комплексу виявів комунікативної специфіки елітарної мовної особистості у просторі українського наукового дискурсу» (с. 12) й деталізована в 14 завданнях (сс. 13–14). Заявлена мета й чітко структуровані завдання зумовили структуру монографії, що традиційно містить список умовних скорочень, вступ (сс. 8–23), п'ять розділів основної частини (сс. 24–453), висновків (сс. 454–468), список використаної наукової (699 позицій, із них 51 – іноземними мовами (сс. 469–528)) й список довідкової літератури (20 позицій (сс. 528–529)), список залучених писемних джерел фактичного матеріалу (145 позицій) із розмежуванням основних (сс. 529–541) і додаткових (с. 541) джерел. Констатовані додатки, репрезентовані 2 дисками з наявними 11 відеозаписами й 22 аудіозаписами мовлення вчених-мовознавців, що оприлюднені в радіоефірі, всемережжі (інтернеті), на відкритих лекціях та засіданнях спеціалізованої вченої ради, менш доступні для читання, хоча їх значення важко переоцінити. У цьому разі актуалізовано формування фондів для створення корпусу текстів звукового мовлення. Звичайно, такий матеріал вимагає належного форматування: це і опрацювання тег, алгоритмів, процедури індексування, упорядкування процедур навігації та ін. Сформований емпіричний тексто-дискурсивний простір орієнтований на перспективу, що засвідчує не лише актуальність виконаного дослідження, а й надзвичайно важливу перспективу студіювання. Адже саме в межах такого корпусу доступними постають вивчення тих чи тих вербальних і невербальних засобів реалізації інтенцій адресанта (відеоматеріали), його настановні мотиви, дослідження інтонування, структурування тексто-дискурсивних компонентів, встановлення особливостей зв'язків між ними. Монографія містить 4 таблиці, 5 діаграм та 1 гістограму, що доступні в самій монографії (сс. 71, 87, 90, 98, 215, 232, 233, 234, пор. також доступ в Інтернеті (Режим доступу: <https://drive.google.com/drive/folders/1td2w3oytmlrF2txutKE0TYZce516ePd6> (09.03.2020))). Заявлена тема є актуальною, хоча у своєму звучанні є дещо ширшою від змістового структурування, адже останнє охоплює розгляд лише елітарної мовної особистості науковця-лінгвіста, а не загалом елітарної мовної особистості.

Традиційно Вступ містить усі компоненти наукового дослідження такого зразка (актуальність, мета, завдання, новизна та ін.), а розділ 1 «**Теорія мовної**

особистості в сучасній науковій парадигмі» (сс. 24–105) охоплює студіювання різноаспектних вимірів мовної особистості в межах психології, соціології, філософії й культурології з розглядом теоретичних засад лінгвоперсонології, яка концентрує увагу на мовній особистості зі встановленням її рівнів, аспектів та ін. Водночас авторка обґрунтовує статус нового наукового напрямку – лінгвоелітології, визначаючи його мету, завдання (сс. 99–100), об'єкт і предмет (с. 101). У монографії констатовано, що «Лінгвоелітологія, корелюючи й із соціально-філософською концепцією «теорії еліт», може охопити проблеми елітарності мовленнєвої культури не тільки політичної, розроблюваної в елітознавстві, а й художньої, конфесійної, епістолярної та інших ЕМО» (с. 103). Не зовсім мотивованим постає повтор заявлених мети, об'єкта й предмета лінгвоелітології у «Загальних висновках» (с. 455), а от узагальнений аналіз алгоритму реконструкції елітарної мовної особистості українського вченого-лінгвіста цілком виправданий (с. 456), оскільки актуалізує покроковість студіювання лінгвоперсона.

У розділі 2 **«Елітарна мовна особистість у різнотипних дискурсах»** (сс. 106–161) сконцентровано з'ясоване поняття елітарної мовної особистості з диференціюванням сформованості і / чи несформованості такої мовної особистості, що викликає багато питань, пов'язаних із діагностуванням заявленої сформованості, її рівня. Та й загалом: чи існує алгоритм встановлення рівня (\leftrightarrow рівневості) чи ступеня (\leftrightarrow ступенювання) подібної сформованості, чи певний рівень сформованості замкнутий на комунікативну й інші компетенції (сс. 106–110). До цього прилягає студіювання мовної особистості в нерівнорядних дискурсах. Аналіз наукового дискурсу охоплено в розділі 3 **«Науковий дискурс як простір реалізації елітарної мовної особистості»** (сс. 162–244), де схарактеризовано статус елітарної особистості в науковому дискурсі загалом та елітарної мовної особистості лінгвіста зокрема, скваліфіковано також і категорії наукового дискурсу, множина яких охоплює визначальні компоненти аргументативності, адресатності й адресантності та ін., хоча чомусь обійдено увагою категорію інформативності з її об'єктивною та суб'єктивною площинами. Адже саме інформативність постає однією з визначальних величин наукового дискурсу.

Розділ 4 **«Лінгвоіндивідуалізації елітарної мовної особистості вченого»** містить репрезентативний комплекс лінгвоіндивідуалізацій елітарної мовної особистості науковця на вербально-семантичному й лінгвокогнітивному ярусах із простеженням функційного навантаження вставних і вставлених слів, словосполук і речень, інтеррогативних маркерів, тенденцій використання окличних речень (не зовсім зрозуміло, чому саме окличних, а не за специфікою реалізації категорії комунікативної настанови на зразок оптативні, вірогідні, ймовірні та ін. і / чи прагматичні різновиди на кшталт директиви, комісиви, вердиктиви та ін.), незакінчених і перерваних речень, парцельованих похідних, сегментованих утворень, формування потенціалу фінальних і постфінальних реченнєвих структур. Важливо було б порівняти кількісні показники таких утворень на цілісній діаграмі з репрезентуванням відповідних величин для унаочнення їхнього функційного навантаження в лінгвоперсонологійних дискурсивних практиках. Розглянуто також статус метафор, епітетних структур, фразеологічних утворень

як маркерів лінгвокогнітивного ярусу в структурі елітарної мовної особистості. Напевно, аналізовані маркери можна (чи й варто розширити іншими похідними, наприклад, семантично похідні реченнєві утворення).

Ґрунтовним є розгляд стратегій і тактик елітарної особистості лінгвіста в науковому дискурсі (розділ 5 «**Стратегії й тактики елітарної особистості вченого-лінгвіста в науковому дискурсі**» (сс. 342–453)), де послідовно скваліфіковано аргументативну (сс. 347–366), самопрезентативну (сс. 366–382) комунікативні стратегії, перелік яких розширено також аналізом стратегій критики (сс. 382–391), хеджінгу (сс. 391–417), соціативно-інфлуктивної (сс. 417–429) та мовно-патріотичної (сс. 429–444), естетичної (сс. 444–449) стратегій. Кожну з констатованих стратегій деталізовано через визначення відповідних тактик, функційним призначенням яких постає реалізація тієї чи тієї комунікативної стратегії, диференціюванням інтенційних мотивацій. Так, наприклад, комунікативними тактиками хеджування є тактики поради, компенсації, апроксимації, мітигації. Диференціювання дослідницьких (аргументативна стратегія та стратегія самопрезентації) й оцінювальних (соціативно-інфлуктивна стратегія та стратегія критики й хеджування) стратегій дало змогу встановити жанрову типологію реалізації кожного з констатованих різновидів. У першого – орієнтування на репрезентацію в монографіях, дисертаціях, дослідницьких статтях, доповідях, а в другого – спрямування на реагування, кваліфікацію та ін. Опертя на класифіковані різновиди стратегій могло бути зручним елементом структурування відповідного розгляду аргументативної, самопрезентативної та інших стратегій.

Повертаючись до ієрархізування визначеної сукупності завдань студіювання, потрібно сказати, що значна частина (дев'ять) із них орієнтовані на критичне осмислення загального обширу науково-теоретичної та науково-прикладної літератури, дефінування понять і термінів дисертації, а окремі (п'ять) – орієнтовані на самостійне розв'язання заявленої проблеми: встановлення типологічних реалізацій елітарної мовної особистості у просторі наукового дискурсу в комунікативних аспектах. Структурування завдань та їх розташування зумовлене пріоритетами аналізу й амбітним завданням сформулювати концептуальне бачення лінгвоелітології, пріоритетність якої в сучасних наукових студіях обґрунтована на досліджуваних дискурсивних практиках лінгвоперсон. Не зовсім прозорим постає розміщення окремих завдань (*визначити параметри опису елітарної мовної особистості в різнотипних дискурсах* (шосте) ↔ *виявити специфіку наукового дискурсу в категорійному та жанровому обсязі* (сьоме)), оскільки в назві роботи актуалізовано лише одне (сьоме) завдання – в науковому дискурсі. Торкаючись шостого завдання, потрібно звернути увагу на контекст поняття *параметри* й з'ясувати, про що говорить: чи про параметризацію комунікативних стратегій (с. 17), чи психофізичні параметри (с. 25), а в підзаголовку чомусь *психофізичний вимір*, чи біологічні (с. 31), чи соціальні (с. 34 і далі), чи культурно-мовні (с. 53), чи соціонічні (с. 54), чи ментальні (с. 54) – ніяк не окреслено їхню множину, а що таке ціннісний і перцептивний параметри (с. 58), чи іміджеві (с. 58), чи функційні й комунікативні (с. 68, 77 і далі), мовні й позамовні (с. 67), чи лінгвосоціумні (с. 69), фізичні й фізико-фізіологічні (с. 78), етнокуль-

турні та соціокультурні (с. 87), згодом із покликанням на Т. Ковалевську (с. 79) у кваліфікації комунікативної особистості вирізнені «мотиваційний, когнітивний та функційний» параметри, чи мова все-таки про рівні (?), а ще ж є твердження про мовну особистість як багатопараметральний феномен (с. 81). Ще пізніше з'являються екстра- й інтралінгвістичні параметри (с. 87), емоційні й морально-етичні (с. 97), навіть є оригінальні (с. 106), репрезентативний (с. 108). Але в підрозділі **2.1.3. Критерії виокремлення елітарної мовної особистості** раптом трапляється твердження «Параметри, за якими можна вирізнити тип МО (мовної особистості – А. З.), зокрема й елітарної, остаточно ще не розроблені, оскільки, як переконаний В. Карасик, ЕМО (елітарної мовної особистості – А. З.) органічно поєднує високий рівень мовної та комунікативної компетенції, яскраво виражену індивідуальну, авторську неповторність, відповідність етичним і духовним ідеалам, високу культуру мовлення» (с. 121–122). Якщо все-таки критерії не опрацьовані, то яким чином вони структуровані й виділені А. П. Романченко. Очевидно, дослідниця напрацювала власну класифікаційну ієрархію критеріїв (на подібне натрапляємо у відповідній таблиці), тоді (с. 130) класифікаційну систему критеріїв можна вважати одним із досягнень.

Вирішення актуалізованих завдань перегукується зі встановленою новизною, п'ять позицій із множини яких (загальна кількість дев'ять) повністю корелюють із відповідними п'ятьма констатованими завданнями. Якраз вони окреслюють цілком самостійне вирішення наукової проблеми, обґрунтування нового наукового напрямку – лінгвоелітології.

Цілком очевидним є розширення викладу наукових положень, висновків і настанов у низці опублікованих авторкою праць: (див., напр.: Романченко А. П. *Вербалізація аргументативної стратегії та її тактики. Одеська лінгвістична школа: модерні парадигми* : колект. монографія / за заг. ред. Ковалевської Т. Ю. Одеса : ПолиПринт, 2018. С. 204–215; Романченко А. П. Вставлені конструкції в науковому мовленні Ю. О. Карпенка. *Humanities and Social Sciences in Europe: Achievements and Perspectives* : Proceedings of the 2nd International symposium (February 15, 2014). “East West” Association for Advanced Studies Higher Education GmbH. Vienna. 2014. P. 326–331; Романченко А. П. Вставлені одиниці як засіб комунікативного впливу в науковому дискурсі. *Одеський лінгвістичний вісник*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2014. Вип. 3. Спец. вип., присв. 200-річчю від дня народження Т. Шевченка. С. 193–198; Романченко А. П. Вставлені компоненти як дискурсиви в науковому мовленні. *Наукові записки. Серія «Філологічні науки»*. Ніжин : НДУ імені М. Гоголя, 2015. Кн. 1. С. 247–253; Романченко А. Дискурсивна метафора елітарної мовної особистості вченого. *Південний архів (філологічні науки)*. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2018. № 75. С. 31–35; Романченко А. П. Елітарна мовна особистість в епістолярному та щоденниковому дискурсах: аспекти дослідження. *Проблеми загального і слов'янського мовознавства*. Дніпро : ЛПРА, 2018. № 1. С. 111–120; Романченко А. П. Елітарна мовна особистість: критерії виокремлення. *Львівський філологічний часопис*. Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2018. № 3. С. 219–222; Романченко А. Елітарна мовна особистість у

науковому дискурсі: проблематика та етапи дослідження. *Південний архів (філологічні науки)*. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2018. № 73. С. 35–39; Романченко А. П. Естетична стратегія елітарної мовної особистості. *Сучасний вимір філологічних наук* : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2018. С. 54–58; Романченко А. П. Індивідуально-авторська інтерпретація фразеологічних одиниць у засобах масової інформації. *Слов'янський збірник*. Київ : Видавничий центр Дмитра Бураго, 2012. Вип. 17. Ч. I. С. 380–386; Романченко А. П. Інтертекстуальність як реалізація діалогічності лінгвістичного дискурсу. *Web of Scholar*. Warsaw : RS Global Sp. z O. O., 2018. № 11 (29). P. 51–56; Романченко А. Комунікативні тактики стратегії хеджування. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Кропивницький : Видавець Лисенко В. Ф., 2017. Вип. 153. С. 310–314; Романченко А. П. Комунікативно-прагматичні особливості питальних речень у лінгвістичному дискурсі. *Слов'янський збірник*. Чернівці : Букрек, 2016. Вип. 20. С. 100–113; Романченко А. П. Коммуникативно-прагматический потенциал интеррогативов в дискурсе языковой личности лингвиста. *Традиции и новаторство в филологических исследованиях*. Бельцы, 2016. С. 114–118; Романченко А. П. Критика як комунікативна стратегія в лінгвістичному дискурсі. *Наукові записки Острозької академії. Серія «Філологічна»*. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2017. Вип. 64. Ч. 2. С. 102–105; Романченко А. Лінгвістична персонологія: об'єкт та історія формування. *Tradiție și inovare în cercetarea științifică: colloquia professorum* (6; 2016; Bălți). *Tradiție și inovare în cercetarea științifică*, Ediția a 6-a, dedicată Anului Profesorului Nicolae Filip: Materialele Colloquia Professorum din 29 septembrie 2016 / com. șt.: Ion Gagim et. al. Bălți : Tipografia Universității de Stat "Alecă Russo" din Bălți, 2017. Vol. 1. P. 68–73; Романченко А. П. Лінгвістичний дискурс: соціативно-інфлуктивна стратегія. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Ужгородський національний університет, 2018. Вип. 3. Т. 1. С. 38–43; Романченко А. П. Лінгвокреативність мовної особистості: фразеологічні одиниці. *Записки з українського мовознавства*. Одеса : ПолиПринт, 2017. Вип. 24. Т. 2. С. 196–204; Романченко А. Мітигація як комунікативна тактика стратегії хеджування. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies*. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. Вип. 33. С. 131–135; Романченко А. П. Мовна особистість як інтердисциплінарний об'єкт досліджень. *Наукові записки Острозької академії. Серія «Філологічна»*. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. Вип. 58. С. 17–119; Романченко А. П. Мовна, комунікативна, дискурсивна особистість: проблема кореляції понять. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2016. Вип. 25. С. 68–70; Романченко А. Поняття «мовна особистість» та аспекти вивчення. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Кіровоград : Видавець Лисенко В. Ф., 2016. Вип. 145. С. 190–194; Романченко А. П. Порівняння об'єктів як реалізація аргументативної стратегії вченого. *Modern philological research: a combination of innovative and traditional approaches* : Conference Proceedings. Tbilisi : Baltija Publishing, 2018. P. 27–30; Романченко А. Проблема типології мовних особистостей.

Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Мовознавство. Тернопіль : Тернопільський педагогічний національний університет імені Володимира Гнатюка, 2016. Вип. II (26). С. 73–77; Романченко А. Семантико-прагматичні параметри дискурсивних слів у науковому мовленні. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство).* Кіровоград : Видавець Лисенко В. Ф., 2015. Вип. 138. С. 135–139; Романченко А. П. Семантичні типи порівнянь у художньому мовленні Ліни Костенко. *Записки з українського мовознавства.* Одеса : Астропринт, 2013. Вип. 20. С. 43–50; Романченко А. Синтаксична репрезентація мовної особистості вченого-лінгвіста. *Мова: класичне – модерне – постмодерне.* Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. Вип. 3. С. 111–121; Романченко А. П. Стратегія самопрезентації та її тактики (на матеріалі лінгвістичного дискурсу). *Записки з українського мовознавства.* Одеса : ПолиПринт, 2018. Вип. 25. С. 197–209; Романченко А. Структура мовної особистості: критерії, ієрархія, одиниці. *Південний архів (філологічні науки).* Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. № 68. С. 45–48; Романченко А. Трактуювання термінів *еліта / елітний / елітарний* у словниках та авторських концепціях. *International Scientific and Practical Conference WORLD SCIENCE. UAE,* 2017. № 10 (26). Vol. 4. P. 39–43; Романченко А. Трансформовані фразеологічні одиниці в засобах масової інформації. *Міжкультурна комунікація: проблеми та перспективи.* Одеса–Тираспіль, 2012. С. 338–344; Романченко А. П. Феномен хеджингу в лінгвістиці. *Science and Education a New Dimension. Philology.* IV (27). Budapest, 2016. Issue: 107. P. 7–10; Романченко А. П. Фразеологічні одиниці як вияв національно-культурного складника мовної особистості. *Одеська лінгвістична школа: у просторах інтерпретацій* : колект. Монографія / за заг. ред. Т. Ю. Ковалевської. Одеса : ПолиПринт, 2017. С. 173–180; Романченко А. П. Хеджирование как стратегия в украиноязычном лингвистическом дискурсе. *Trends of language cultures development through the prism of correlation between their communicative functions and cultural-historical significance : Peer-reviewed materials digest (collective monograph) published following the results of the CXXXII International Research and Practice Conference and III stage of the Championship in Philology (London, November 10 – November 15, 2016) / International Academy of Science and Higher Education. London : IASHE, 2016. P. 26–28 та ін.).* Наукові студіювання А. П. Романченко здобули критичне осмислення в рецензіях на монографію (Ю. Мосенкіс, В. Олексенко), окремих анотаціях та наукових оглядах, що підтверджує їхню актуальність, умонтованість у сучасний науковий простір.

В анотації монографії логічно відбиті усі компоненти дослідження, актуалізовано розкриття ідеї про статус елітарної мовної особистості в науковому дискурсі, функційне навантаження лінгвіста в сучасному мовносоціумному просторі. Основні ідеї авторських статей повноцінно використані в цілісному текстовому просторі аналізованої монографії. До незаперечних позитивів дослідження належить кореляція сформульованих мети, завдань і загальних висновків дослідження, що у своїй сукупності мають за основу висновки до кожного з розділів монографії.

Грунтовне прочитання монографії, опублікованих статей із досліджуваної проблеми дають змогу висловити окремі дискусійні положення й міркування, які потребують свого уточнення, розширення: 1) не зовсім мотивованою постає заявлена рівнорядність понять зразка 5.7.1. *Тактики популяризації української мови і заклику* (сс. 431–441), оскільки популяризація співвіднесена з м'яким розпросторенням чого-небудь у відповідному просторі й часі, а заклик – це, пор. у чомусь подібне 5.7.2. *Тактики заохочення, пропозиції та впевненості* (сс. 438–441), 5.7.3. *Тактики звернення до минулого й осуду* (сс. 441–444). У розділі 4 «Лінгвоіндивідуалізації елітарної мовної особистості вченого» (сс. 245–341) виділено окремими підпунктами 4.1.1. *Вставні компоненти як дискурсиви в науковому мовленні* (сс. 246–252) і 4.1.2. *Комунікативно-прагматичні параметри дискурсивних слів* (сс. 252–264), 4.1.3. *Вставлені поширювачі речення як засіб комунікативного впливу* (сс. 264–268), 4.1.4. *Семантичні відношення, структура та функції вставлених речень* (сс. 268–273), групування яких доцільно було здійснювати за ступенем їхнього активного (дискурсивні слова), напівактивного (вставні елементи) і / чи пасивного (вставлені компоненти) навантаження в інтенційній моделі комунікативної настанови адресанта, реалізації модальних сентенцій та ін. Адже інтродуктивні величини в одних випадках об'єктивують і суб'єктивують, в інших – лише об'єктивують, а ще в інших – лише суб'єктивують висвітлення проблеми. Тому доцільно було проаналізувати такі вияви інтродуктивних і власне модальних величин у межах одного структурного простору з розмежуванням у ньому тих чи тих функційно-комунікативних площин; 2) необхідною постає мотивація формування шостого (*визначити параметри опису елітарної мовної особистості в різнотипних дискурсах*) і сьомого (*виявити специфіку наукового дискурсу в категорійному та жанровому обсязі*) завдань, оскільки шосте розв'язано з опертям на критичне осмислення споріднених досліджень (розділ 2. Елітарна мовна особистість у різнотипних дискурсах (сс. 106–161) із поглибленим аналізом чинників сформованості мовної особистості, виявом особливостей тлумачення термінів *еліта* / *елітний* / *елітарний* у словниках та авторських концепціях окресленням критеріїв виокремлення елітарної мовної особистості, а вже згодом розкриттям мовної особистості в різнотипних дискурсах: медійному, художньому, епістолярному, щоденниковому, без оперування якимись власними фактологічними даними. Сьоме ж завдання скваліфіковано в розділі 3 («Науковий дискурс як простір реалізації елітарної мовної особистості» (сс. 162–244), де сконцентровано увагу на розкритті елітарної мовної особистості загалом та елітарної мовної особистості лінгвіста, визначенні наукового дискурсу в інституційному контексті, встановленні ознак і визначальних (чомусь автор називає їх базовими (сс. 203–240)) категорій наукового дискурсу – аргументативності, адресантності, адресатності, інтертекстуальності, інтердискурсивності, хоча в заявленому вимірі розгляд наукового дискурсу вимагав зіставлення його характерних і кваліфікативних, класифікаційних ознак з іншими і / чи подібними дискурсами; 3) студіювання наукового дискурсу потребувало також заглиблення у визначення його функцій із розмежуванням ядрових і периферійних, адже науковий текст продуковано за сукупності відпо-

відних умов, авторських інтенцій і прагнення самовираження (про самовираження див. сс. 27, 31, 39, 134, 149, 240 (експлікація), 296 (емоційне) та ін.), особливо психологічне. У цьому вимірі важливо було б поглянути на аналізовані елітарні мовні особистості через призму екстравертності, інтровертності, амбівертності, що дало б змогу говорити про домінуючий зразок такої особистості в сучасному соціумі; 4) не зовсім прозорим постає використання звукових матеріалів, відбитих у відповідних аудіо- й відеоматеріалах (див. додатки), адже в них акумульовані науково-звуковий дискурс лише представників Київської лінгвістичної школи. Подібна асиметрія дещо порушує цілісність аналізу.

Лінгвістичні студіювання такого зразка вимагають підтвердження певними кількісними спостереженнями, що опрацьовано на матеріалі вставних внутрішньореченневих елементів (с. 264 дис.), дискурсивів-регулятивів і дискурсивів-організаторів (с. 264 дис.). Цікавим було б узагальнення кількісних підрахунків на інших рівно- й нерівнорядних утвореннях. У цьому розрізі не до кінця мотивованим постає використання окремих атрибутів на зразок *величезний*, *широ-чезний* у конструкціях зразка «вони виховали величезну кількість докторів і кандидатів філологічних наук», оскільки важко витлумачити атрибутив *величезну* (ий) у цій синтагмі, пор. *величезний* – в одному з відтінків свого значення має «Дуже великий за кількістю, чисельністю» (СУМ 1970, 1, с. 322), тобто *величезний* – це скільки? Не менш істотним є прочитання атрибутива *всесвітньо відомий*, що вимагає діагностування репрезентативності аналізованих мовних особистостей в авторитетних науково-енциклопедичних виданнях, опублікованих у вітчизняних і закордонних видавництвах.

Логічним є створення в майбутньому цілісного експериментального науково-дослідницького корпусу аналізованих текстів зі структуруванням за авторами, відповідною жанровою специфікацією та функційним навантаженням не лише ключових слів, а й простеження статусу лінгвоіндивідуалізацій у відповідному текстовому просторі, визначенні їхнього співвідношення з іншими внутрішньо- та зовнішньоавторськими. Такий дискурсивно-текстовий корпус стане підґрунтям для створення цілісного словника дискурсивних слів і словосполук, простеження окремих різновидів реченневих утворень у відповідних авторських дискурсивних практиках, уможливить встановлення частотності ключових лексем, їхніх синтагмальних моделей, що розкривають і функційне навантаження тих чи тих дискурсивних слів, і їхню значущість у реалізації основних значень феномену мовної особистості. Наведені кількісні показники у текстових просторах тих чи тих мовних особистостей, зокрема студійований науково-дискурсивний потенціал двох представників Київської лінгвістичної школи (С. Єрмоленко та П. Гриценка) і двох представників Одеської лінгвістичної школи (Ю. Карпенка та О. Бондаря), розкрили б особливість власне авторського навантаження відповідних конструкцій, ключових слів, визначення співвідносності лінгвоіндивідуалізацій, їхнього темпорального, локативного, корпоративного та іншого закріплення і прочитання.

Рецензована монографія написана цілком самостійно. У ній вирішено одну з актуальних проблем сучасної лінгвістичної науки. Її фундаментальний вимір

співвіднесений із накресленням перспектив і розбудови нового лінгвістичного напрямку – лінгвоелітології, а прикладне спрямування мотивоване можливістю використання напрацювань у різних аспектах психолінгвістики, соціолінгвістики, нейролінгвістичного програмування, корпусної лінгвістики та ін., що корелює з відповідними напрямками Одеської лінгвістичної школи (опрацьовувані під керівництвом проф. Тетяни Ковалевської). Студіювання А. Романченко є актуальним і щодо поставленої проблеми, і щодо проаналізованого матеріалу, воно розширює обрії сучасної лінгвоперсонології. Прочитання монографії не лише доповнює уже відоме про рівневі особливості мовної особливості, структурування нею дискурсивних практик, а й окреслює відповідь на питання про статус елітарної мовної особистості, її особливості, функційні вияви в науковому дискурсі з окресленням множини відповідних дискурсивних практик в усній та письмовій формах. Концептуальне студіювання рецензованої монографії є важливим і для молодих науковців, і для досвідчених майстрів лінгвістичних досліджень.

Анатолій Загнітко

АКСІОФРАЗЕМНА ПРАГМАТИКА: НОВІ ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Рецензія на монографію: *Краснобаєва-Чорна Ж. . Вторинна знакова система ціннісної картини світу у фраземіці: монографія [за ред. А. Загнітка]. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. 172 с.*

DOI 10.31558/1815-3070.2020.39.14

УДК 81'373.7: 124.5

Наукова парадигма сучасного мовознавства визначується посиленням зацікавлення мовною картиною світу як «цілісного, глобального образу світу, що знаходить знакове відображення в системі національної мови і відбитий у лексиці, фразеології, граматиці»¹. Жанна Краснобаєва-Чорна, яскравий представник Донецької граматичної школи, очолюваної вже майже 30 років доктором філологічних наук, професором, членом-кореспондентом НАН України Анатолієм Загнітком, знаходить достатньо нових аспектів для наукових пошуків у рамках зазначеної проблематики й акцентує увагу на особливостях кореляції фраземного рівня ціннісної картини світу (далі ЦКС) із кодами культури на матеріалі української, російської, англійської та німецької мов. Наголосимо, що розвідка розкриває один із аспектів наукового проєкту «Об'єктивна і суб'єктивна мовно-соціумна граматики : комунікативно-когнітивний та прагматико-лінгвокомп'ютерний виміри» (0118U003137) кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Донецького національного університету імені Василя Стуса (науковий керівник – проф. А. Загнітко).

¹ Маслова В. Когнитивная лингвистика. Минск : ТетраСистемс, 2005. С. 50.